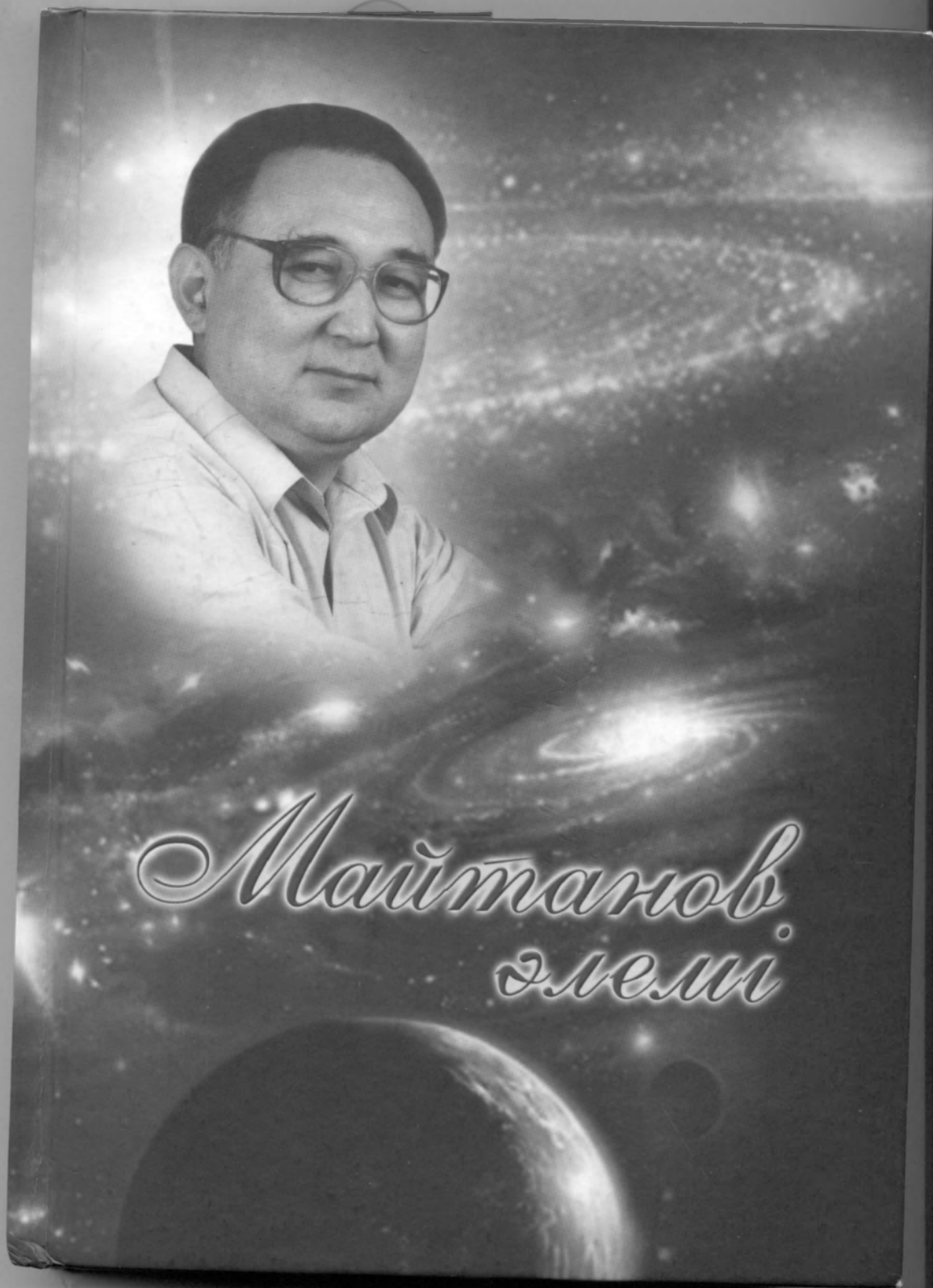
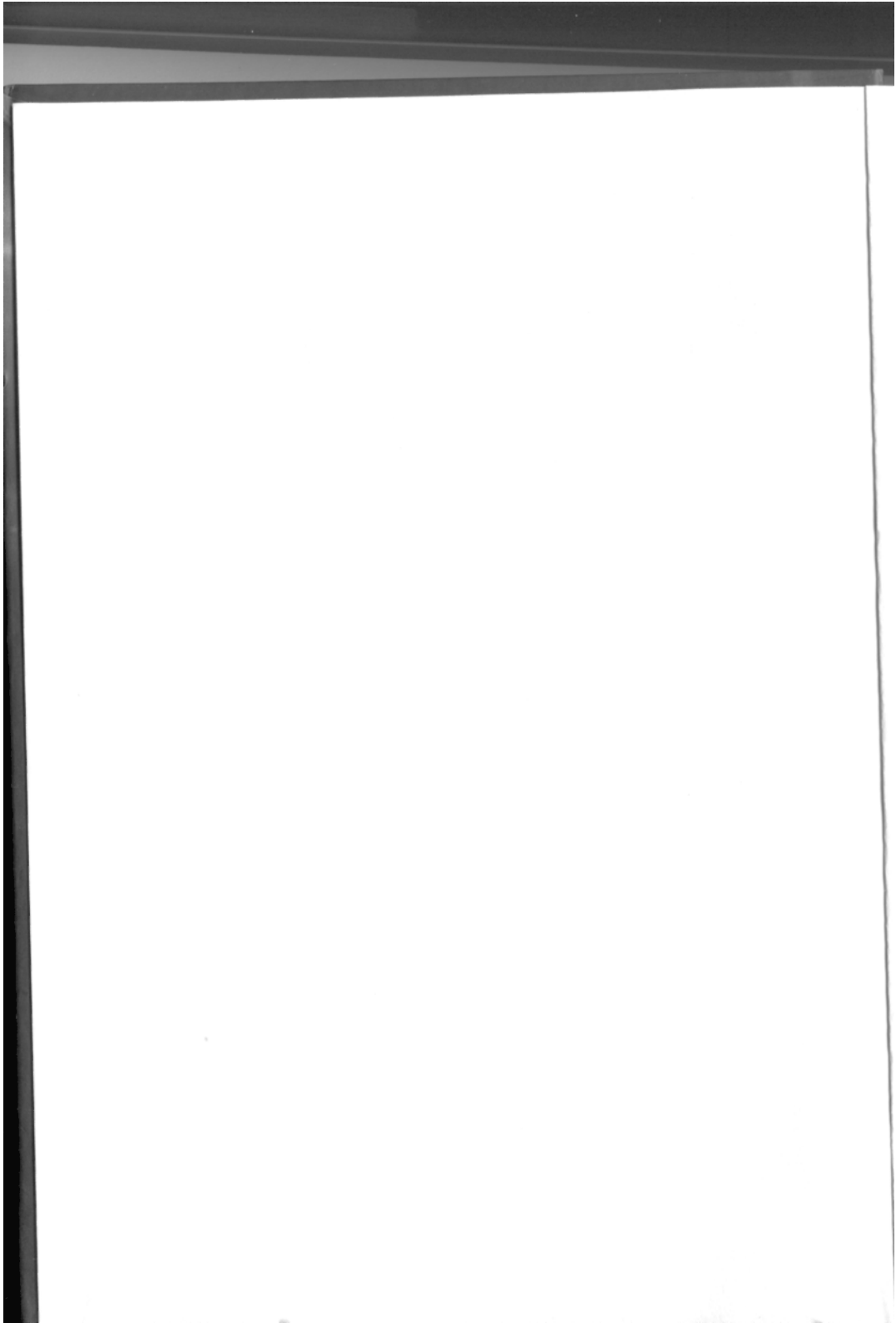

CNT89DA00D L2898-60001

Майманов
Әлемі

00009-89927 000081ND
L2698-60001

Майтанов. Әлемі

**Ғылыми мақалалар мен
естеліктер жинағы**

Алматы,
2013 жыл

УДК 821.512.122.0
ББК 83.3 (5 Каз)
Б 14

Жауапты шығарушы – *А. Қалиева*,
Құрастырушылар: *А. Майтанов, Е. Қаныкейұлы*

Б 14 **Майтанов әлемі:**
Ғылыми мақалалар мен естеліктер. – Алматы: «Әдебиет Әлемі»,
2013. – 256+24 түрлі-түсті фотосуретті жапсырма бет.

ISBN 978-601-7014-12-2

Кітапта көрнекті әдебиеттанушы ғалым, Ш.Уәлиханов атындағы сыйлықтың лауреаты, ҚР Гуманитарлық ғылымдар академиясының академигі, Айтматов академиясының академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор Бақытжан Қауасқанұлы Майтановтың зерттеу еңбектері туралы ғылыми мақалалар мен естеліктер топтастырылған. Б.Майтановтың 50-жылдық мерейтойында баспасөз беттерінде жарық көрген бірқатар мақалалар да осы кітаптан орын алды.

Б.Майтановтың ғалымдық, ұстаздық келбетін, азаматтық жарқын бейнесін ашатын мазмұнды мақалалар көпшілік қауымның ықыласына бөленеді деген үміттеміз.

УДК 821.512.122.0
ББК 83.3 (5 Каз)

ISBN 978-601-7014-12-2

© “Әдебиет Әлемі” 2013

БАҚЫТЖАНДЫ ЕСКЕ АЛУ

(Алғысөз орнына)

Бақытжан Майтановтың өмірден мезгілсіз өтуі – еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін жаңа бағытта жұмыс істей бастаған қазақ әдебиеттану ғылымы үшін ауыр қайғы болғаны даусыз. Ол ұлттық әдеби мұраны жаңа заман сұраныстарына ыңғайлап, жанаша бажайлауға қабылетті, жан-жақты білімдар, ойы мен өрісі кең, жас ұрпақтың көшбасшысы сияқты еді. Біз оның еңбекшілдігіне, білімділігіне, тек қазақ әдебиетін білумен шектелмей, әлемдік әдеби процеспен таныстығына, соларды кең көзқараспен салыстыра қарауға жететін қабылеті барлығына тәнті едік. Сондықтан да одан көп нәрсе күттік. Қолымыздан келгенше, жәрдемдестік. Қанша дегенмен, біз белгілі бір кеңестік деп аталған кезеңнің туындысымыз ғой. Сол заманның ұғым-түсінігі санамызға сіңген. Қанша жаңаруға тырысқанмен, таза аршылып кете алмайтынымыз да түсінікті. Сондықтан мен өз бетінше ізденіс жасап, кеңестік стандарттың шеңберінен шығу қолынан келетін жігіттердің бетінен қаққан адам емеспін. Қайта олардың ізденістеріне қолдау көрсетіп, біз көрмегенді көрген, біз айта алмағанды айтамыз деп ұмтылған жастарды демеуге тырыстым және тырысып келемін. Сондай бағытта жана сөз айта алатын таланттымыз ең алдымен осы Бақытжан Майтанов еді. Ол өзін әдебиеттің теориясына дайындады. Қазақ коркем сөзінің поэтикасын, әдебиеттік стиль мен әдеби бағыт-бағдар, ағым мәселелерін зерттеуге ұмтылды. Осы ізденіс үстінде ол қазақ әдебиетіндегі модернистік және постмодернистік үлгілердің барлығына назар аударды. Бұрын жаңа шығармаларды тек социалистік реализм ауқымында қарастырып үйренген бізге ол тіпті

МАЗМҰНЫ

С.Қирабаев. <i>Бақытжанды еске алу. Алғысөз</i>	3
--	---

I БӨЛІМ

Б.Қ.МАЙТАНОВТЫҢ ҒЫЛЫМИ МҰРАСЫ ЖӘНЕ ҚАЗІРГІ ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ ОЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Қалижанов У. Әрінтес жайлы бірер сөз	8
Тебегенов Т. Бақытжан Майтановтың шығармашылығындағы ақындық пен ғылыми таным тұтастығы	11
Салқынбай А. Қазақ әдебиетінің Бахтині	18
Абдулина А. Ученого дар вдохновенный	25
Сафронова Л. Междисциплинарные исследования в работах доктора филологических наук, профессора Б.К.Майтанова	29
Пірәлиева Г. Сөз мәйегін іздеген	32
Орда Г. Б. Майтановтың «Тәуелсіздік – күрес мұраты» атты зерттеу еңбегі туралы	38
Жұмағұлов С. Бақытжан Майтанов және әдеби сын эстетикасы	49
Орда Г. «Ғылымның бағын баптап бір күту бакыт-ты, қызық-ақ еді алса да талай уақытты»	55
Жарылғапов Ж. Б.Майтанов және ұлттық әдебиеттің теориялық мәселелері	66
Әбдікұлова Р. Б.Майтановтың «Портрет поэтикасы» зерттеуіндегі жанашыл нысандар	74
Ананьева С. Современный литературный процесс Казахстана, его художественное своеобразие и особенности поэтики в трудах Б. Майтанова	79
Кайшыбаева Р. Комплексный исследователь художественного творчества	86
Қалқабаева С. Бақытжан Майтановтың поэтика саласындағы зерттеулері	90
Сарсекеева Н. Проблемы психологизма в наследии Б.К.Майтанова и проза о художнике	96
Болсынбаева А. Б.Майтанов – әуезовтанушы ғалым	102
Акашева С. Теория психологизма в трудах Б.Майтанова	108
Ойсылбай А. Б.Майтанов зерттеулеріндегі М.Әуезов мұрасы	114
Баянбаева Ж. Әуезовтануға қосылған үлес	119

Хамзина Қ. Көркемдік-эстетикалық талдау	
Б.Майтанов зерттеулерінде	125
Жақанова Ж. Б.Майтановтың ғылыми қызметі жайлы ой-толғам	129
Оспанова А. Бакытжан Майтанов XX ғасыр басындағы	
әдеби даму туралы	132

II БӨЛІМ
«ЕСТЕЛІК – ЖАДЫ МҰРАҒАТЫ»

Изатов А. Воспоминание о Бахытжане	136
Меирманов Ғ. Есімі мәңгі есте болады	138
Майтанова М. Мағыналы ғұмыр	141
Сейтжанов З. «Тіршілік ішкірін – жіңішке жіш тартылған»	147
Хамзин М. Парасатты азамат еді	152
Әблезұлы Қ. Көш бастаған дарабоз	157
Мәдібай Қ. Майтановтың маңызды пайымы	161
Қунаев Д. Памяти замечательного человека и крупного ученого	171
Әкім Т. Ең жақын індей болған Бакытжан	174
Алтыбаева С. Звезда первой величины современного	
литературоведения Казахстана	178
Ақыш Н. Тиянақты талант иесі еді	184
Орда Ғ. «Адам кейпіндегі періште»	189
Рахымжанов К. Шынайы достық адамы	195
Қаныкейұлы Е. Жанында жүрдік жақсының	202
Қалиева А. Ғалым. Ұстаз	207
Сағымбекқызы Б. Достықтың қадірі ерекше	212

III БӨЛІМ
ӘДЕБИЕТТАНУШЫ ҒАЛЫМ Б.МАЙТАНОВТЫҢ 50 ЖАСҚА
ТОЛУЫНА ОРАЙ ЖАРЫҚ КӨРГЕН МАҚАЛАЛАР

Қирабаев С. Талап пен талғам	216
Жетписбаева Б. Источник вдохновения ученого	220
Раев Қ. Сырлы әлемге соны із салған	226
Рахманова Ж. Уақыт жүгін сезіну	230
Басты назар – бүгінгі әдебиетте (К.Мәдібайдың	
Б.Майтановпен сұхбаты	233
Ахет М., Атығай Б. Майтанов мектебі	247

шеберлігіне, өмірдің күрделі табиғатына тәнті қылатын, тарихи мәні зор эстетикалық, эмоционалды-психологиялық, пластикалық, антропометриялық құндылық». Осынау түіін сөзде ғалымның ұзақ зерттеген, ауқымды таным аясында танып білген, қаншама мәтіндерді іштен ақтарып тексерген еңбегінің ащы тері мен мәуелі жемісі жатыр.

Бақытжан Майтанов кез келген әдеби-теориялық мәселеде тыңнан жол табатын, бұрын ешкім айтпаған тақырыпты көтере алатын қасиетімен көзге түсті. Көркем шығарманың өзін сөйлете отырып осы тұстан танымдық маңызы терең, көркемдік құндылығы өте жоғары ой толғамдарға жол ашып отыратын оның стилі барлық зерттеулерінде тайға таңба басқандай сайрап жататын.

Ешкімді қайталамайтын, өзіндік ғылыми стилін, сыншылық сөз саптасын сан жылдар бойында меруерт қырларындай шыңдап, ширатып, ең жоғары деңгейге жеткізген қаламгер қолтаңбасы бүгінгі күнге денін жарқырап көрініп тұр. Бақытжан Майтановтың рухани мұрасы сондықтан да оқырман тарапынан әрдайым жоғары бағасын алып, әрдайым сұраныста болатындығына күмәнім жоқ. Әдебиет тарихы, әдебиет сыны, қазіргі әдебиеттану ғылымы көтерілген биікте Бақытжан Майтанов еңбектері де сенімді тұратындығына көзім толық жетеді.

Қанипаш МӘДІБАЙ

МАЙТАНОВТЫҢ МАҢЫЗДЫ ПАЙЫМЫ

Бакытжан Майтановтың шығармашылық тылсымын мейлінше қармап жеткізу мақсатындағы сөз жұмсау, сөз ұстау, сөз ұқсатуға икемділік белгілері оның алғашқы сын-зерттеу еңбектерінде-ақ менмұңдалап тұрған болатын. Құбылған дүниенің тылсым күйлеріне шейін дөп түсіп көркемдік өзегіне тартқан шеберлік тәсілдерінің бүккенін жазып, жасырғанын табуға соншалықты ынтық жас зерттеуші ә дегеннен-ақ талай-талай қолданысқа түсіп, таусыла, сарқыла бастаған сөз оралымдарына тізгін бермеуді ұстанғанын көреміз.

1983 жылы «Жазушы» баспасынан жарық көрген «Көркемдік нәрі» әдеби-сын мақалалар жинағы қазақ әдебиеттану ғылымына тыңға түрен сала келген қарымды сыншыны танытқан. Осы зерттеу жас әдебиеттанушының таңдауы тастай, бағыты қайырлы екенін көрсетті. Ойы озық. Ғылыми әдеби қандай. Жас еді дейтіндей емес, әлемдік әдеби талғам ұстаханасынан әбден шыңдалып шыққан кәнігі сыншының болмысы бой көрсеткен сонда.

Айғайлап дабыл қаққан жоқ. Бірақ шынның сөзін сыпайылап отырып-ақ төбеден түскендей етіп айтып тастап еді.

«Озық тұрғыдағы қазақ романы, оның жанрлық ерекшеліктері, түрлі теориялық проблемалары совет әдебиеттану ғылымы мен сынында әр қырынан, жан-жақты қарастырылып, талданғанын айту парыз. Алайда Ұлы Октябрь революциясы туралы жазылған біздің үздік туындыларымыз психологизм мәселелері аясында және көркемдік құрылым жүйесі бойынша арнайы сөз болған жоқ. Бұл саладағы құнарлы ғылыми-сын ізденістері енді басталып келе жатыр» /1, 3/.

Жас сыншы екпіндеп сөйлеуге жоқ болатын. Кішірейе отырып, күн тәртібіне әдеби зерттеудің қашанғы ең өзекті күйлерін батыл қосқан.

«Мұндай жол каламгерлердің дара қасиеттері мен типологиялық белгілерін ашып ажыратуға, дәлірек пікір түюге мүмкіндік беретін тәрізді. Әлеуметтік-психологиялық талдау көркемдеу тәсілдерін түгел, екшей пайдалануға бенім болғандықтан, кітаптағы негізгі проблема төңірегінде қазақ романының мазмұн байлығы мен поэтикалық құралдар жүйесі туралы да ойлануға талпынамыз» /1, 4/.